

BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH MODELI

Sabitova Madina Alisher qizi

Osiyo xalqaro universiteti

70110102- Pedagogika

mutaxassisligi magistratura talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18466460>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 25-yanvar 2026 yil

Ma'qullandi: 28-yanvar 2026 yil

Nashr qilindi: 31-yanvar 2026 yil

KEY WORDS

zamonaviy ta'lim, boshlang'ich ta'lim, kasbiy kompetensiya, boshlang'ich sinf o'qituvchisi, pedagogik model, kasbiy rivojlanish.

ABSTRACT

Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tahlil qilinadi. Kasbiy kompetensiya tushunchasi, uning tarkibiy qismlari hamda boshlang'ich ta'lim tizimidagi ahamiyati ilmiy manbalar asosida yoritiladi. Shuningdek, boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan model va uni amalga oshirish shart-sharoitlari asoslab beriladi

Zamonaviy ta'lim tizimida boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxs kamolotining poydevori sifatida e'tirof etiladi¹. Ushbu bosqichda o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan munosabati, tafakkuri va asosiy o'quv kompetensiyalari shakllanadi. Mazkur jarayonning samaradorligi esa, avvalo, boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasiga bog'liq².

So'nggi yillarda ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvning joriy etilishi o'qituvchidan faqat bilim berishni emas, balki o'quvchini rivojlantirishga yo'naltirilgan kasbiy faoliyatni amalga oshirishni talab etmoqda³. Shu sababli, boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish modeli ilmiy-pedagogik jihatdan muhim masala hisoblanadi.

Pedagogik tadqiqotlarda kasbiy kompetensiya o'qituvchining kasbiy faoliyatni samarali tashkil etish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma, malaka va shaxsiy sifatlar majmui sifatida talqin qilinadi⁴. Kasbiy kompetensiya o'qituvchining nazariy tayyorgarligi bilan bir qatorda, amaliy faoliyatda mustaqil qaror qabul qila olish qobiliyatini ham o'z ichiga oladi⁵.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasi o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish bilan bevosita bog'liqdir⁶. Shu bois, mazkur kompetensiya boshlang'ich ta'lim sifatini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Zamonaviy ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etmoqda. Innovatsion yondashuvlar o'qituvchining an'anaviy faoliyat doirasidan chiqib, yangi pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar va raqamli ta'lim vositalaridan samarali foydalanishini nazarda tutadi.

Ilmiy tadqiqotlarga ko'ra, innovatsion faoliyat bilan shug'ullanuvchi o'qituvchilar o'z kasbiy kompetensiyasini tezroq va barqarorroq rivojlantiradilar. Ayniqsa, boshlang'ich

ta'limda o'yin texnologiyalari, muammoli ta'lim va loyiha asosida o'qitish usullarining qo'llanilishi o'qituvchining metodik kompetensiyasini sezilarli darajada oshiradi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasi bir nechta o'zaro bog'liq komponentlardan iborat⁷. Ularning uyg'un rivojlanishi o'qituvchi faoliyatining samaradorligini ta'minlaydi.

Birinci komponent — **kasbiy-bilim kompetensiyasi** bo'lib, pedagogika, psixologiya va o'qitiladigan fanlar bo'yicha chuqur bilimlarni o'z ichiga oladi⁸.

Ikkinchi komponent — **metodik kompetensiya**, ya'ni ta'lim metodlari, texnologiyalari va baholash usullarini samarali qo'llay olish qobiliyatidir⁹.

Uchinchi komponent — **kommunikativ kompetensiya**, bu o'qituvchining o'quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot o'rnatish ko'nikmalarini ifodalaydi¹⁰.

To'rtinchi komponent — **reflektiv kompetensiya**, ya'ni o'qituvchining o'z pedagogik faoliyatini tahlil qilish va takomillashtirish qobiliyatidir¹¹.

Shuni aytib o'tish joizki, boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish modeli maqsad, mazmun, faoliyat va natijaviy komponentlardan iborat yaxlit pedagogik tizimni tashkil etadi¹². Modelning **maqsad komponenti** boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasini zamonaviy ta'lim talablari asosida rivojlantirishga qaratilgan¹³.

Mazmuniy komponent o'qituvchilarning kasbiy bilimlarini chuqurlashtirish, metodik tayyorgarligini kuchaytirish va innovatsion faoliyatini rivojlantirishni nazarda tutadi¹⁴.

Faoliyat komponenti malaka oshirish kurslari, seminarlar, treninglar va tajriba almashish jarayonlarini o'z ichiga oladi¹⁵.

Natijaviy komponent esa o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi rivojlanish darajasini aniqlash va baholashga xizmat qiladi¹⁶.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish modeli ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi¹⁷. Mazkur model o'qituvchining kasbiy bilimlari, metodik mahorati va shaxsiy fazilatlarini kompleks rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lishi zarur. Boshlang'ich sinf o'qituvchisining yuqori darajadagi kasbiy kompetensiyasi o'quvchilarning ta'lim natijalari va shaxsiy rivojlanishiga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatadi¹⁸.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. UNESCO. Teacher Professional Development. Paris, 2017.
2. Darling-Hammond L. Teacher Quality and Student Achievement. 2017.
3. Rychen D.S., Salganik L.H. Key Competencies. OECD, 2003.
4. Slastenin V.A. Pedagogika. Moskva, 2017.
5. Klarin M.V. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. 2016.
6. Zimnyaya I.A. Pedagogik psixologiya. 2015.
7. Weinert F.E. Concept of Competence. OECD, 2001.
8. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika. Toshkent, 2020.
9. Nitko A.J. Educational Assessment. Pearson, 2014.
10. McMillan J.H. Classroom Assessment. 2016.
11. Schön D. The Reflective Practitioner. 1983.
12. Fullan M. Educational Change. 2016.
13. OECD. Teachers Matter. 2015.

14. Bates T. Teaching in a Digital Age. 2019.
15. Hattie J. Visible Learning. 2009.
16. Black P., Wiliam D. Assessment for Learning. 1998.
17. Gipps C. Educational Assessment. 2014.
18. Andreev V.I. Pedagogika. 2015.

